

NAAR EEN FUNCTIONERENDE DEMOCRATISCHE RECHTSSTAAT IN ARUBA



In een democratische rechtsstaat:

1. is er sprake van democratie opdat vrijheid en gelijkheid mogelijk zijn;
2. respecteert de meerderheid die de macht uitoefent de rechten van de minderheid;
3. wordt er gehandeld volgens de heerschappij van het recht (rule of law);
4. bestaat er een strikte scheiding tussen de wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht (Trias politica);
5. bestaat een waarborging van de fundamentele individuele rechten en vrijheden tegen overheidsinmenging¹.

Dit is gericht op het realiseren van een rechtvaardige en goed functionerende maatschappij. Hiertoe zet de overheid haar middelen (belastingen, directe inkomsten en leningen) in om kwalitatief goede diensten op het gebied van onderwijs, infrastructuur, veiligheid, sociale zorg, enz. te verlenen aan de gemeenschap.

In de Arubaanse praktijk kwam daar weinig van terecht. Vanaf de Status Aparte ligt de nadruk op:

1. het doen van relatief hoge consumptieve uitgaven,
2. relatief weinig lange termijn duurzame investeringen en kostenbesparende maatregelen en
3. het continu zoeken naar nieuwe bronnen van inkomsten om het overheidsapparaat in deze vorm in stand te houden.

Ondanks diverse studies en rapporten, was de politieke daadkracht niet aanwezig om de noodzakelijke bestuurlijke veranderingen te bewerkstelligen, aldus de Raad van Advies².

De SDBA is echter van oordeel dat het niet zozeer ging om een gebrek aan 'politieke daadkracht', maar om de afwezigheid van de vereiste 'politieke wil' om verbeteringen in het bestuurlijk beleid teweeg te brengen ten gunste van het algemeen belang. Blijkbaar waren er andere, belangrijker, belangen in het spel. Dit wordt duidelijk indien we de belangrijkste kenmerken van beleid op verschillende terreinen gedurende meer dan 30 jaar op een rij zetten zoals de SDBA in een zestal rapporten heeft gedaan.

1- Belangrijke kenmerken van gevoerd personeelsbeleid (zie rapport 1, over het Personeelsbeleid)³

- Benoemingen tegen wettelijke bepalingen in:
 - Zonder vacatures
 - Zonder benodigde kwalificaties
 - Zonder advies
 - Zonder vereiste documentatie (medische keuring, goed gedrag)
 - Zonder voorafgaande begroting van de benodigde middelen
- Idem Bevorderingen:
 - Inschaling zonder objectieve criteria → scheefgroei salarissen
 - Tot wel 10 jaar terugwerkende kracht
- Misbruik en oneigenlijk gebruik van gratificaties (tot wel 50% van salarissen) en overwerkvergoedingen
- Misbruik van consultancy contracten (Goederen & Diensten)
- Afscheids- en Bonbinibeleid bij regeringswisseling → rechtszaken!

¹ Uit: Handboek Caribisch Staatsrecht (2019), Prof. Dr. Arjen van Rijn, p. 109 t/m 120

² Raad van Advies 71-20, d.d. 10 juni 2020

³ <http://deugdelijkbestuuraruba.org/wp-content/uploads/2016/04/Naar-een-rationeel-personeelsbeleid.pdf>

2- Belangrijke kenmerken van gevoerd financieel beheer (zie rapport 2, over het financieel beheer)⁴

- Structureel tekortschietende begrotingen → schending wettelijke bepalingen
- Nog nooit (!) een door een accountant goedgekeurde jaarrekening ingediend
- Waarschuwingen, adviezen en aanbevelingen ter verbetering structureel genegeerd
- Sociale fondsen helemaal leeg getrokken t.b.v. electoraal gewin
- Volledig achterhaald en contraproductief, doch gehandhaafd belastingsysteem
- Volledig onnodige en onverantwoordelijke schuldopbouw
- Boekhoudtrucs die ervoor moesten zorgen dat geld kon worden uitgegeven zonder dat er parlementaire controle op mogelijk was of dat er verantwoording over moest worden afgelegd.
- Schuld- en renteverplichtingen (inclusief PPP) slokken nu zoveel van de begroting op dat er geen verantwoord overheidsbeleid t.b.v. onderwijs, sociale zorg, veiligheid (KIA!), vuilstort, waterzuivering, enz. kan worden gevoerd.

3- Belangrijke kenmerken van gevoerd transparantiebeleid (zie rapport 3 over transparantie)⁵

- Misbruik van geheimhoudingsplicht ambtenaren
- Nalaten van meldingsplicht
- Grote achterstand in statistische informatie
- Grote achterstand van actuele zaken op overheids/Statenwebsite, bijv. m.b.t. ontwerp-landsverordeningen
- Plaatsing van overheidsprojecten 'off-balance' (on controle te vermijden)
- Geen openbare jaarrekening van overheidsbedrijven (Utilities, ELMAR)
- Afwezigheid jaarrekeningen van het Land
- Niet naar behoren functionerende LOB
- Afwezigheid Wet Financiering Politieke Partijen

4- Belangrijke kenmerken van 30 jaar parlementair functioneren (zie rapport 4)⁶

Zoals uit de Staatsregeling blijkt zweren/beloven de Statenleden o.m. dat zij:

- de Staatsregeling steeds zullen helpen onderhouden en het welzijn van Aruba naar vermogen zullen voorstaan;
- jaarlijks de begroting beoordelen, mede aan de hand van de adviezen van de RvA;
- jaarlijks de jaarrekening met daarin de verantwoording van de ontvangsten en uitgaven van het Land, die hen volgens de Landsverordening (Lvo) door de ARA moet worden voorgelegd, beoordelen. Op grond van deze rekening vindt de evaluatie plaats van de begroting en kunnen aanpassingen worden gemaakt voor de begroting van het volgend jaar;
- ten behoeve van een verantwoorde uitvoering van haar controlerende taak bij Lvo regels vaststellen omtrent het beheer van de financiën van het Land (dit betreft de Comptabiliteitsverordening);
- bij Lvo regels stellen teneinde de rechtmatigheid van het bestuur en de deugdelijkheid van het financieel beheer te waarborgen

Aan al deze punten is nooit of in zeer onvoldoende mate aan voldaan!

⁴ <http://deugdelijkbestuuraruba.org/wp-content/uploads/2016/04/Naar-deugdelijk-openbaar-financieel-beheer-in-Aruba.pdf>

⁵ <http://deugdelijkbestuuraruba.org/wp-content/uploads/2016/04/Naar-transparant-openbaar-bestuur-in-Aruba.pdf>

⁶ <https://deugdelijkbestuuraruba.org/wp-content/uploads/2020/07/Naar-een-deugdelijk-functionerende-volksvertegenwoordiging.pdf>

5- Belangrijke kenmerken van sociaal-economisch beleid (zie rapport 5)⁷

- Eenzijdige en overmatige nadruk op toerisme-industrie → gevoelig!
- Cultuur van algemeen negeren van waarschuwingen, adviezen & aanbevelingen o.m.: economiseren binnen het overheidsapparaat
- Negeren van onderwijsproblematiek en gebrek aan een toekomstvisie
- Negeren van belangrijke sociale problemen: ongelijkheid, vergrijzing, armoede



Negeren van de zorgplicht van de overheid

6- Belangrijke kenmerken van integriteitsgehalte in 30+ jaar Arubaans bestuur (zie rapport 6)⁸

- Structureel dubieus handelen bij Overheidsprojecten
- Verdachte banden tussen onderwereld en bestuurders
- Structureel duurder uitvallende Overheidsprojecten
- Structureel gebrek aan transparantie (zelfs voor Staten, partijfinanciering)
- Structureel nalaten van het afleggen van verantwoording over gevoerd beleid
- Eigen- en partijbelang belangrijkste prioriteit

7- Het totaalbeeld⁹

Vanaf het begin van de jaren '90 van de vorige eeuw hebben met name de twee grootste politieke partijen die afwisselend verantwoordelijk waren voor het bestuur van Aruba, op een dusdanige wijze politiek bedreven, c.q. bestuur gevoerd dat de criteria van deugdelijk bestuur structureel geweld werden aangedaan. Het ging daarbij onder meer om de volgende karakteristieken:

- 1- Structurele overtreding van wetten (bijv. Staatsregeling, Comptabiliteit Verordening)
- 2- Structureel negeren van criteria van deugdelijk bestuur (bijv. transparantie)
- 3- Structureel negeren van waarschuwingen/aanbevelingen (bijv. van RvA, ARA, SER, KvK, CBA, IMF)
- 4- Structureel deficiënt financieel beheer/beleid (chaos, gebrekkige/afwezige controle)
- 5- Structureel negeren van financiële gevolgen van beleid (torenhoge schuld en renteverplichtingen)
- 6- Structureel achterwege blijven van verantwoording (Jaarrekening!)
- 7- Structurele marginalisatie van het waarborgsysteem (checks & balances)
- 8- Structurele onverschilligheid t.a.v. maatschappelijk welzijn (niet voldoen aan 'zorgplicht')
- 9- Structurele fixatie op eigen en partijbelang (ministerschap = 'business')
- 10- Structurele Parlementaire goedkeuring voor gevoerd (wan)beleid

Hiermee werd de democratische rechtsstaat structureel geweld aan gedaan evenals de (financiële) houdbaarheid van de autonomie. Feitelijk was er op beide gebieden sprake van systematische ondermijning. Dit alles in ogenschouw nemende, kan niet anders geconcludeerd worden dat er op structurele wijze, vanaf het begin van de jaren '90 sprake was van overheidscriminaliteit¹⁰.

Op grond van het voorgaande kan gesteld worden dat de politieke partijen op grote schaal machtsmisbruik hebben toegepast door: de onnodige/onrechtmatige benoeming van overheidspersoneel, het schijnbaar opzettelijk weinig tot niet implementeren van effectieve kostenbesparende technologie voor verbetering van bedrijfsprocessen, de dubieuze wijze waarop er met kostbare overheidsprojecten werd omgegaan (inclusief het structureel gebrek aan onderhoud!), de verwaarlozing van de zorgplicht van de overheid, dit alles met ernstige financiële en sociaal-economische gevolgen voor het Land. De gemeenschap is met deze structurele onrechtmatige daden groot onrecht aangedaan.

⁷ <http://deugdelijkbestuuraruba.org/wp-content/uploads/2018/11/Naar-een-duurzaam-sociaal-economisch-beleid-in-Aruba.pdf>

⁸ http://deugdelijkbestuuraruba.org/wp-content/uploads/2019/12/NAAR-INTEGERS-OPENBAAR-BESTUUR-IN-ARUBA.COR_.pdf

⁹ Idem, Hoofdstuk 5

¹⁰ Idem

8- Conclusie

Deze handelwijze belemmerde niet alleen de verbetering van de sociale zorgplichten en dienstverlening van de overheid, maar ook de beheersing van de uitgaven van het Land en de afbouw van de schuld. In combinatie met de gevolgen van de Covid-crisis leidt dit in 2021 naar verwachting tot een totale schuld van omstreeks Afl. 6 miljard (=140%/bbp)¹¹ (SDBA: exclusief de PPP-verplichtingen van bijna Afl. 1 miljard!).

Vandaar dat de RvA zonder meer stelt dat het huidige 'businessmodel' niet langer gehandhaafd kan worden en een fundamentele hervorming vereist, waarbij:

- integriteit en professionalisme van het overheidspersoneel moeten gelden als het fundament waarop het nieuwe businessmodel is gestoeld;
- er sprake is van een sterke (interne) budgettaire discipline. De overheid gaat hier naar een permanent 'balanced budget' en activeert een effectief risicomanagement ('contingency planning') met als doel het verlagen van de schuld en het creëren van financiële buffers;
- er een ambtelijk overheidsapparaat en effectief personeelsbeleid bestaan die gebaseerd zijn op meritocratie (selectie en beloning op basis van deskundigheid, kennis, ervaring en prestatie);
- er wordt getoetst of met hetgeen door het Land wordt uitgevoerd c.q. opgelegd aan de burger de oorspronkelijk beoogde toegevoegde waarde wordt gerealiseerd, en...
- er sprake is van een slank bestuursapparaat door digitalisering en automatisering¹².

Veel van de aanbevelingen die de bestaande tekortkomingen moeten opheffen worden al decennialang jaarlijks herhaald. DE (enige c.q. belangrijkste) reden dat die echter niet uitgevoerd worden is volledig te wijten aan het 'politiek systeem', oftewel, in dit verband, de wijze waarop er (al meer dan 30 jaar lang!) 'politiek' wordt bedreven en het Land bestuurd wordt. Aangezien de gevolgen hiervan onacceptabel ernstig zijn, is het van essentieel belang om met name dit systeem ingrijpend te veranderen. Langer handhaven van het huidige politieke systeem zal een belangrijk obstakel blijven voor de noodzakelijke uitvoering van aanbevelingen zoals die door de RvA, speciaal daartoe in het leven geroepen commissies en vele andere werden/worden voorgesteld.

9- Een nieuw politiek systeem

Het huidige politieke systeem, gebaseerd op politieke partijen ('partijdemocratie'), is schadelijk gebleken in Aruba (en vele andere landen). Hopen op verbetering door nieuwe gezichten en/of partijen is om verschillende redenen heilloos. Vandaar dat SDBA een systeem voorstelt ('Gemeenschapsdemocratie') waarbij alle belangrijke functionele groeperingen betrokken worden bij de opzet van het beleid en de controle op de uitvoering daarvan in een zgn. zakenparlement. Deze staat volledig onafhankelijk ten opzichte van het zakenkabinet dat belast is met de uitvoering van het beleid¹³. In dit systeem is geen sprake (meer) van politieke patronage aangezien campagnes die de basis vormen van de vele 'politieke verplichtingen' niet meer plaatsvinden. De deelname van veel meer (verschillende) belangengroepen verhoogt de democratische participatie (o.m. via het instrument van het 'burgerpanel' voor 'moeilijke thema's') en bewustwording en verleent de uiteindelijke besluitvorming meer draagvlak. De onafhankelijke positie jegens het bestuur vergroot de controlebereidheid en dus het prestatieniveau van de overheid. Het verlaagt daarmee de intentie en mogelijkheid van corruptie. Maar...er zijn ook andere mogelijkheden!

10- Ten slotte

De democratische rechtsstaat is er om de burgers te beschermen tegen een almachtige overheid. Of dat in de praktijk gebeurd is voor een belangrijk deel afhankelijk van diezelfde burgers om standvastiger voor hun belangen op te komen, verantwoordelijkheid te nemen en die ook te dragen. De realisering dat het huidige politieke systeem vooral grote voordelen heeft gehad voor een klein groepje 'friends & family' en dat doorgaan op dezelfde weg bijzonder nadelig is voor het Land, moet het leidend motief worden.

¹¹ RvA: Advies inzake aanbevelingen ter verbetering van de overheidsorganisatie d.d. 10 juni 2020, p. 3, 4

¹² Idem, p. 3, 4

¹³ Idem, p. 73, 74.